

VZTAH SPOLEČNOSTI A ARMÁDY Z HLEDISKA SPECIFICKÝCH MOTIVACÍ ASPIRANTŮ ŠKOLY DŮSTOJNÍKŮ V ZÁLOZE K ARMÁDĚ

Školy důstojníků v záloze patří, můžeme říci, k tradičním a dlouholetým evropským vývojem ověřeným formám výchovy a vojenského vzdělávání absolventů vysokých (středních) škol. Také v naší zemi se v podstatě současně s výstavbou československé armády a vojenského školství na počátku dvacátých let začala budovat soustava Škol důstojníků v záloze.

Cílem příspěvku však není zkoumání peripetií historického vývoje této nesporně zajímavé součásti vojenské vzdělávací soustavy, ale snaha ukázat na některé sociální, etické a další aspekty formování vztahu absolventů vysokých a středních škol k vojenské službě a k armádě jako celku.

V obsahové náplni Škol důstojníků v záloze (ŠDZ) zřízených po roce 1989, došlo na podzim roku 1992 k řadě zásadních změn. Jejich podstata spočívala v tom, že zatímco až do poloviny roku 1992 nastupovali do kvalifikačních kurzů v ŠDZ absolventi převážně vysokých škol technických směrů, kteří ještě absolvovali alespoň část výuky (uzavřené zápočtem) na vojenské katedře, tak v říjnu 1992 nastoupili první aspiranti, kteří neabsolvovali základy výuky vojenské přípravy. V dalších termínech pak ve stále větší míře nastupovali maturanti gymnázií a středních odborných škol.

Pestré sociální i věkové složení aspirantů naznačuje i složitost jejich motivací ke službě v armádě. Na základě dosavadních zkušeností průběhu výuky a výcviku v ŠDZ, můžeme aspiranty rozdělit podle převažujících motivů pro službu v armádě do dvou hlavních skupin.

1. Absolventi vysokých technických škol - v jejich motivaci se poměrně jasně projevuje snaha rozšířit své znalosti o speciální vojenské disciplíny. To je patrné zejména u aspirantů topografických a stavebních specializací, kteří se zpravidla vyznačují snahou o neformální, mimovýukové kontakty s odbornými katedrami, velmi dobrou studijní morálkou a celkovou snahou o profesní růst.

Pozitivní roli má i skutečnost, že se tito aspiranti alespoň částečně seznámili se základními vojenskými řády, ovládají základní vojenské dovednosti v pořadové přípravě a v ŠDZ si pouze zdokonalují techniku velení a další potřebné znalosti. Z těchto důvodů pak většina z nich shledává prezenční službu "jednodušší"

a zbývá jim více času na osobní zájmy. V souboru jejich motivačních prvků tedy převažují spíše pragmatické přístupy, s výrazným akcentem na přípravu k budoucímu povolání. Takto přistupují i k možnosti ověřit si své schopnosti řídit malý kolektiv, protože většina z nich předpokládá, že se po vojenské službě uplatní ve více méně vedoucích funkcích.

2. Aspiranti, kteří nastoupili do ŠDZ z různých typů středních škol - tvoří v ŠDZ stále početnější skupinu. V současné době jsou zařazováni do stejných čet (učebních skupin) spolu s vysokoškoláky, což má své pozitivní i negativní stránky. Mezi ty pozitivní - jak potvrzují dosavadní zkušenosti, patří skutečnost, že starší a zkušenější absolventi vysokých škol působí na ostatní jako kladný vzor a to nejen studijními výsledky, ale i svoji samostatností, ochotou poradit při přípravě na zaměstnání atd.

Na druhé straně však nelze pominout fakt, že maturanti trpí určitými obavami z úrovně svých znalostí a to je někdy vede jednak k uzavírání se do sebe a jednak k vytváření pouze "svých" skupinek.

Při zkoumání motivace těchto aspirantů k prezenční službě se sice blížíme obecným poznatkům ze sociologických výzkumů v útvarech, ale ne zcela. Stanovisko "nějak přežít" nelze označit za převažující naopak, stále výraznější tendenci má názor, který bychom mohli zobecnit do teze "naučit se něco praktického pro život". Mezi takové atributy řadí aspiranti ověření a rozvíjení schopnosti snášet fyzickou i psychickou zátěž, získání znalostí z různých oborů a v neposlední řadě pak vytvořit si lepší postavení pro zbytek základní služby. Ve srovnání s vysokoškoláky je u této skupiny aspirantů mnohem výraznější povědomí, že nastoupili do výběrového školícího zařízení armády, a proto vyvíjí značné úsilí o zdárné ukončení školy a složení důstojnických zkoušek.

Společným pro obě skupiny aspirantů je náhled na prezenční službu jako na příležitost posílit a rozvinout ty osobní vlastnosti, které pokládají za potřebné pro podnikatele. Mezi takové počítají schopnost řídit kolektiv, umění působit na lidi a umění vybírat si spolupracovníky, dále pak schopnost nést odpovědnost za svá rozhodnutí, umění jednat s podřízenými, nadřízenými i sobě rovnými atd.

Při zkoumání širokého spektra motivů a motivací aspirantů se však objevuje poměrně jasná hranice v jejich názorech na službu v armádě a na armádu jako instituci.

Jestliže v jejich názorech na prezenční službu převládá pragmatismus, koncentrovaný do snahy zdokonalit sama sebe a lépe se připravit na civilní život, pak v jejich vztahu k armádě jako instituci a její úloze v životě národa a státu nacházíme řadu jevů, které nelze nechat bez povšimnutí. Odráží se v nich nejen dědictví minulého vývoje a úlohy, jakou v něm armáda měla, ale i minimální znalosti historie, které mimo jiné vedou ke zjednodušeným pohledům na dnešní situaci v našem regionu. Instituce armády je sice podle jejich názorů potřebná, ale její existence by se jich neměla ekonomicky, osobnostně, ani jinak dotýkat. Současně však zpochybňují efektivitu ryze profesionálních armád v evropských státech.

Jevem, ze kterého můžeme čerpat optimismus v naší práci s aspiranty, je však skutečnost, že ve většině jsou přístupni diskuzi a argumentům, mají zájem o fakta - nikoli "hotové pravdy", přemýšlí o nich a někteří, po určité době, dokáží uznat

změnu priorit v motivaci i přístupech k vojenské službě i k armádě. Jedná se však o dlouhodobý proces, v němž by měla hrát významnější roli mimo jiné i struktura a rozsah společenskovední přípravy v ŠDZ.

Plukovník doc. Ing. Jaroslav B l a h a, CSc.
(Vojenská akademie, Brno)

VYUŽITÍ ZAHRANIČNÍCH ZKUŠENOSTÍ PŘI PŘÍPRAVĚ PROFESIONÁLA ARMÁDY ČR

Nové potřeby a perspektivy rozvoje armády vyžadují věnovat pozornost mimo jiné i problematice přestavby výchovně vzdělávací soustavy, jednotlivým inovačním opatřením ve vyspělých zahraničních armádách. Poznávání vzdělávacích systémů vojenského školství v zahraničí se v současné době dostává stále více do popředí zájmu pedagogických a řídicích pracovníků armády, i jednotlivých vojenských škol v republice.

Při vymezování požadavků na přípravu odborníků pro armádu, na jejich odbornou přípravu a profesní dovednosti je možné využívat všech dostupných poznatků a zkušeností. I přes snahu vytvořit vlastní model, bude vhodné využít možnosti odvozovat parametry vývoje vojenského vzdělávání i od vzdělávacích systémů jiných vyspělých zemí a armád.

Proces inovací a zdokonalování přípravy vojenského profesionála naší armády vyžaduje rozvíjení výzkumných aktivit v řadě oblastí.

Jde zejména o **oblast prakticko-poznávací** s cílem poznat fungování a vývoj armádních výchovně vzdělávacích systémů v zahraničí. Nedílnou součástí se musí stát kritické posouzení našeho současného vojenského školství na pozadí parametrů vývoje vyspělého světa. V této rovině jde o zdůraznění potřeby změn současného pojetí přípravy odborníků pro armádu na vojenských školách. Současně je nutné využít a tvůrčím způsobem aplikovat i pozitivní poznatky a zkušenosti z dosavadního vývoje našeho vojenského školství.